

Gunilla Thorslund

Upplösta aktiebolags parts-habilitet i skatteprocessen

Denna artikel avser att behandla det inte helt enkla spørsmålet i vilken utsträckning upplösta aktiebolag kan äga parts-habilitet i skatteprocessen. Aktiebolags parts-habilitet anses sammanfalla med rättskapaciteten.

När jag nu ger mig i kast med detta är det inte i avsikt att vara uttömmande. Avsikten är snarast att lyfta fram problemställningen och framställningen behandlar i stort sett endast aktiebolag upplösta genom underskottskonkurs. Bolag upplösta genom likvidation har tagits med dels då likvidation har beröringspunkter med konkurs, dels som jämföringsobjekt.

Eftersom parts-habilitet för aktiebolag upplösta genom underskottskonkurs har samband med den konkursrättsliga regleringen samt gäldenärens möjligheter till exempelvis klandertalan redogörs inledningsvis mycket kort för syftet med konkurs respektive likvidation. Därefter berörs parts-habilitet i samband med konkurs eftersom detta får vissa följder för de upplösta bolagens parts-habilitet. Sedan följer en redogörelse för den praxis i de allmänna domstolarna som tillerkänt upplösta bolag parts-habilitet varefter en diskussion förs utifrån denna praxis och Regeringsrätten praxis beträffande parts-habiliteten i skatteprocess. Artikeln avslutas med en kort sammanfattande analys.

Kort översikt avseende konkurs och likvidation

Likvidation

Ett bolag kan avvecklas på aktieägarnas eget initiativ. Beslut om frivillig likvidation fattas av bolagsstämman enligt 13 kap. 1 § aktiebolagslagen. För det fall bolaget inte uppfyller de krav som ställs av lagstiftaren, eller de krav som kan finnas i bolagsordningen avseende bolagets fortlevnad föreligger grund för tvångslikvidation. Själva genomförandet av likvidationen sker på samma sätt oavsett om det rör sig om tvångslikvidation eller frivillig likvidation. Bestämmelserna om genomförandet finns i 13 kap. 7–20 §§ aktiebolagslagen. Bestämmelserna innebär i korthet att en av rätten eller Patent- och registreringsverket utfärdad likvidator skall ansöka om kallelse på okända borgenärer, avveckla bolagets verksamhet, förvandla dess egendom till pengar i den mån det behövs för likvidationen, betala bolagets skulder och skifta ut tillgångarna. När konkurs avslutas med överskott skall bolaget träda i likvidation enligt 13 kap. 19 § aktiebolagslagen. Föregicks konkurs som avslutats med överskott av likvidation skall likvidationen enligt nämnda lagrumms tredje stycke fortsättas enligt andra stycket samma lagrum.

Likvidatorn ersätter styrelsen och VD. För styrelsen gällande bestämmelser tillämpas mutatis mutandis på likvidatorn.¹ Sedan skifte skett och slutredovisning framlagts är bolaget upplöst. Yppas tillgång efter bolagets upplösning skall likvidationen återupptas enligt 13 kap. 16 § aktiebolagslagen.

Konkurs

Likvidation förutsätter att bolaget kan betala sina skulder inbegripet likvidationskostnaderna. För det fall detta inte är möjligt skall bolaget avvecklas genom konkurs. En konkurs innebär att den insolvente gäldenärens borgenärer erhåller betalning proportionellt med hänsyn taget till fordringarnas storlek. Dock föreligger förmånsrätt vad avser vissa fordringar.

Under den tid konkursen varar, görs en åtskillnad mellan konkursgäldenären och konkursboet.

Konkursgäldenären har vissa rättigheter och skyldigheter enligt den konkursrättsliga regleringen. Efter det att konkursbeslutet meddelats får gäldenären inte råda över sin egendom och inte heller åta sig förbindelser som kan göras gällande i konkursen, 3 kap. 1 § konkurslagen.

Till konkursboet räknas i princip all egendom som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller tillfaller honom under konkursen och är sådan att den kan utmätas. Även egendom som kan tillföras konkursboet genom återvinning hör till boet.

Avslutas konkursen utan överskott är bolaget upplöst när konkursen avslutas. För det fall konkursen avslutas med överskott skall bolaget träda i likvidation.

Blir efter konkursens avslutande utan överskott, nya medel blir tillgängliga för utdelning, skall efterutdelning ske i konkursen, 11 kap. 19–21 §§ konkurslagen. Det kan tänkas fall där en tillgång inte blir till föremål för konkursförvaltarens åtgärder därför att den inte ingår i konkursen.² Ett exempel härpå är att konkursförvaltaren avstått från viss tillgång.

Partshabilitet och representation under konkursen

Partshabilitet är detsamma som partbehörighet dvs. rätten att vara part i en rättegång.

Processhabilitet, eller processbehörighet, avser parts behörighet att själv utföra sin talan vid domstol. Talerätt är rätten att som part föra talan inför domstol i viss sak. Bristande talerätt utgör rättegångshinder och talan skall följaktligen avisas.

Juridiska personers talan förs genom ställföreträdare. Som huvudregel gäller att part är processbehörig endast i den mån han civilrättsligt kan förfoga över det som processen rör sig om.³ Ett rättssubjekts processbehörighet kan vara total eller partiell.

Under konkursen finns bolaget kvar som rättssubjekt och har en viss begränsad rättskapacitet som framgår av den konkursrättsliga lagstiftningen. Gäldenären har således enligt 3 kap. 1 § konkurslagen rådighet över sådan egendom som inte ingår i konkursboet. Bolaget kan även åta sig sådana förbindelser som inte kan göras gällande i konkursen. Dessutom har bolaget möjlighet att utöva de rättigheter konkurslagen ger vad avser bevakandet av dess intressen i konkursen⁴. Fram till upplösningen torde enligt Lindskog inte några inskränkningar utöver de konkursrättsliga reglerna finnas i gäldenärsbolagets rättskapacitet eller partshabilitet⁵. Konkursgäldenärs processbehörighet är med tillämp-

¹ Stefan Lindskog, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation, s. 163.

² Lindskog a.a. s. 334.

³ Per Olof Ekelöf, Rättegång II.

⁴ Här bortses helt ifrån att bolaget kan binda någon som är i god tro vad avser bolagets konkurs.

⁵ Lindskog a.a. s. 343.

ning av grundsatzerna i 11 kap. 1 § rättegångsbalken inskränkt endast i den mån hans rättsliga handlingsförmåga begränsats dvs. beträffande egendom som hör till konkursboet.

Under konkursen företräds gäldenärsbolaget enligt 13 kap. 20 § andra stycket aktiebolagslagen av den styrelse och verkställande direktör eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Dock gäller även under konkursen bestämmelserna i aktiebolagslagen om rätt att avgå, om entledigande och om ny tillsättning.

Under konkursen finns ytterligare ett rättssubjekt, konkursboet. I konkursboet ingår i princip all egendom som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller tillfaller honom under konkursen och är sådan att den kan utmätas. I denna framställning bortses från återvinningstalan. Konkursboet företräds av konkursförvaltaren. Förhållandet mellan gäldenären och konkursboet regleras av konkurslagen.

Det är av vikt att skilja på tvist om sådan egendom som hör till boet – således boets omfattning – och fordran som kan göras gällande i konkursen. Bestämmelsen i 3 kap. 9 § första stycket avser konkursboets omfattning medan andra stycket nämnda bestämmelse avser talan mot gäldenären angående fordran⁶.

Inget hindrar en borgenär att under konkursen fortsätta eller anhängiggöra en process beträffande en fordran som kan göras gällande i konkurs för att i denna ordning kunna uppnå en dom giltig utom konkurs⁷. Enligt 3 kap. 9 § andra stycken konkurslagen får konkursboet i denna situation inträda i rättegången vid sidan av gäldenären.

Tvist om tillgång av beskaffenhet att kunna ingå i konkursboet när talan väcks efter konkursbeslutet är inte reglerat i lag. Av 3 kap. 1 § konkurslagen avseende gäldenärens rådighet har ansetts framgå att talerätten tillkommer konkursboet⁸. Talan mot gäldenären skall dock delges konkursboet och avisas först efter det att konkursboet avstått från att överta gäldenärens talan⁹. Gäldenärsbolaget har även partshabilitet i de fall talan avser sådana utmätningsfria tillgångar som inte hör till konkursboet¹⁰. Där rättegången redan pågår vid tiden för beslut om konkurs gäller att konkursboet enligt 3 kap. 9 § första stycket har rätt att överta gäldenärsbolagets talan. Tillgången omfattas inte av konkursboet om boet inte begagnar sig av denna rätt. Denna lösning sammanhänger med frågan om ansvar för rättegångskostnader¹¹. Genom att boet inte automatiskt succederar gäldenären har man tillgodosett boets intresse av att inte lägga ned kostnader på den talan som bedömts ha små utsikter till framgång.

Partshabilitet och upplösning

Enligt 13 kap. 19 § första stycket är ett aktiebolag upplöst när en konkurs avslutats med underskott. En konkurs är enligt 11 kap. 8 § konkurslagen avslutad när tingsrätten fastställt utdelning enligt 11 kap. 7 § konkurslagen. För det fall vissa frågor kvarstår som har samband med konkursen, exempelvis tvist angående fordran som kan göras gällande i konkursen, kan en begränsad rättskapacitet föreligga för avveckling av just detta rättsförhållande¹². Som definition på upplösta aktiebolag använder jag Lehrbergs definition. Med ett upplöst aktiebolag avses ett aktiebolag som en gång blivit upplöst, oavsett om bolaget sedan återuppstått för efterföljande likvidation¹³.

⁶ Lars Welamsson, Konkurs, s. 109.

⁷ Welamsson, a.a. s. 108.

⁸ Welamsson a.a. s. 109.

⁹ Welamsson a.a. s. 109, not 5.

¹⁰ Se NJA 1983 s. 563.

¹¹ Welamsson a.a. s. 110.

¹² Jfr Lindskog a.a. s. 331.

¹³ Bert Lehrberg, I aktiebolagens skymningsland, s. 131.

Efter upplösning anses bolaget inte längre ha någon rättskapacitet. Det saknar fungerande bolagsorgan och har inte någon ställföreträdare. Partshabilitet föreligger därmed inte heller. Dock kvarstår trots att bolaget upplösts rätten till oskiftade tillgångar och ansvaret för oreglerade förpliktelser hos bolaget¹⁴. I en tvist kan själva sakfrågan vara sådan att ett upplöst bolag skall tillerkännas en tillfällig rättskapacitet.

Enligt Lehrberg låter sig inte frågeställningen huruvida ett aktiebolag är upplöst eller inte, renodlas som en frågeställning om bolaget äger rättskapacitet eller inte¹⁵. Det upplösta aktiebolaget äger en passiv rättskapacitet i den meningen att bolaget kan vara subjekt i ett rättsförhållande. Däremot äger bolaget endast aktiv rättskapacitet för det fall det återuppstår¹⁶. Bortfallet av den aktiva rättskapaciteten är en konsekvens av att bolagsorganisationen upplösts och har således sin grund i upplösningen av bolaget som organisatorisk enhet.

Enligt huvudregeln skall ett upplöst aktiebolags talan avisas på grund av bristande rättskapacitet och partshabilitet. Heuman uttrycker uppfattningen¹⁷ att hinder inte bör föreligga för konkursförvaltaren i den avslutade konkursen att väcka talan eller överta talan mot tredje man vad avser tillgång som tillkom gäldenärsbolaget vid konkursutbrottet.

Vad avser bolag som upplösts genom likvidation finns i 13 kap. 16 § aktiebolagslagen en bestämmelse som möjliggör ett tillfälligt återuppstående genom fortsatt likvidation. För bolag som upplöst genom konkurs som avslutats med överskott skall likvidation följa på konkursen enligt 13 kap. 19 § andra stycket och därvid föreligger även för dessa bolag en möjlighet till tillfällig rättskapacitet genom fortsatt likvidation. Någon uttrycklig lagreglering föreligger inte för bolag upplösta genom underskottskonkurs.

Tillfällig rättskapacitet hos upplösta bolag i enlighet med praxis från Högsta domstolen

Bolaget agerar som konkursgäldenär

I praxis har olika konkursrättsliga åtgärder föranlett att ett upplöst bolag skall tillerkännas tillfällig rättskapacitet. I Högsta domstolens avgörande NJA 1979 s. 700 hade ett aktiebolags konkurs avslutats utan överskott. Bolaget var därför att anse som upplöst. Det upplösta bolaget klandrade konkursförvaltarens slutredovisning och yrkade skadestånd av förvaltaren och rättens ombudsman i konkursen. HD uttalade att hinder för att väcka talan av det slag som var för handen inte förelåg. Det upplösta bolaget hade även vid bolagsstämma valt en ny styrelse att företräda bolaget. HD uttalade att i den mån det tillåts att ett upplöst aktiebolag för talan bör den situation inte uppkomma att bolaget på grund av avsaknad av ställföreträdare är förhindrat att tillvarata sina rättigheter. Även efter det att ett bolag blivit upplöst har det således rätt att vid bolagsstämma utse ny styrelse. Likaså tillerkändes ett upplöst aktiebolag partshabilitet i fråga om talan mot beslut om bolagets försättande i konkurs när konkursen hunnit avslutas utan överskott under målets handläggning i överinstans, NJA 1988 s. 110.

I samband med efterutdelning enligt konkurslagens regler kommer det upplösta bolaget att erhålla tillfällig rättskapacitet i den mån det krävs för att bolagets skyldigheter och rättigheter som konkursgäldenär skall kunna iakttas¹⁸. Bolaget intar dock inte partsställning utan det gör konkursboet.

Ett genom konkurs upplöst aktiebolag har ansetts ha rätt att ansöka om resning beträffande beslutet att försätta bolaget i konkurs. Högsta domstolen, NJA 1998 s. 608, uttalade att de skäl som talar för att ett genom avslutande av konkurs upplöst aktiebolag skall få

¹⁴ Lindskog.

¹⁵ Lehrberg a.a. s. 131.

¹⁶ Lehrberg talar här framförallt om återuppstående vid efterföljande likvidation., a.a. s. 131.

¹⁷ Lars Heuman, Specialprocess Utsökning och konkurs, s. 190.

¹⁸ Lindskog a.a. s. 333.

föra talan i ordinär väg mot konkursbeslut får emellertid anses göra sig gällande även i fråga om rätten att angripa beslutet genom extraordinärt rättsmedel.

Tillgång som inte omfattas av konkursen yppas

För det fall en tillgång yppas vilken konkursförvaltaren avstått från, eller att tillgången som utmätningsfri sådan inte ingår i konkursen, kan ett upplöst bolag erhålla tillfällig rättskapacitet om talan hänför sig till sådan tillgång. Här kan en jämförelse göras med rättsfallet NJA 1983 s. 563 som visserligen avsåg konkursgäldenärs talerätt under pågående konkurs men talan inte avvisades eftersom den för talan underliggande egendomen inte hörde till konkursboet. Bestämmelsen om fortsatt likvidation i 13 kap. 16 § konkurslagen gäller inte beträffande upplösning genom underskottskonkurs. Lindskog anger att i realiteten är en efter bolagsupplösningen yppad tillgång i realiteten ett specialfall av överskottskonkurs. Även praktiska skäl talar för att tillgången bör omhändertas av en likvidator eftersom tillgångar bör hanteras till gagn för berörda intressenter¹⁹.

Intresseavvägning

I syfte att bedöma om upplöst bolag skall tillerkännas partshabilitet bör i vissa situationer en avvägning mellan bolagets anspråk på rättskydd och motpartens intresse av att inte behöva kosta på sig en dyr process utan möjlighet till ersättning för rättegångskostnaderna. I NJA 1999 s. 237 ansågs en påbörjad civilprocess inte kunna fullföljas efter det att käranden under tingsrättens handläggning försatts i konkurs vilken avslutats utan överskott. Högsta domstolen uttalade bl.a. följande. Särskilda överväganden gör sig gällande när ett aktiebolag som upplöses efter konkurs utan överskott är part i en dessförinnan påbörjad rättegång. Det kan av rättssäkerhetsskäl framstå som önskvärt att en talan av eller mot bolaget skall prövas utan hinder av att bolaget upplösts. För det fall bolaget gör gällande anspråk mot annan kan bolagets intresse tillgodoses genom att fordran överlåtes eller att den utskiftas till ägarna. I det fall bolaget efter konkursens slut träder i likvidation kan rättegången fullföljas av likvidator. Det upplösta bolagets anspråk på rättskydd kan emellertid vara så starkt att oavsett om nämnda utvägar står till buds eller utnyttjas bör bolaget få fortsätta som part. En avvägning bör ske mot motpartens intresse att inte tvingas föra en lång och kostsam process utan möjlighet till ersättning för rättegångskostnader. När rättegången inletts före konkursen och konkursförvaltaren inte utnyttjat möjligheten att överta bolagets talan kan dessutom förvaltarens ställningstagande ofta ses som ett tecken på att bolagets utsikter till framgång i processen inte är särskilt stora. Det kan även framstå som oskäligt och godtyckligt att oimintetgöra överprövning av underinstansens dom. För det fall målet vid bolagets upplösning fortfarande är anhängigt vid tingsrätten är ännu större restriktivitet påkallad. I aktuellt fall var målet anhängigt vid tingsrätten när bolaget upplöstes och frågan hade redan prövats i målet om bolagets konkurs. Talerätt medgavs inte.²⁰

Tillfällig rättskapacitet hos upplösta bolag enligt Regeringsrättens praxis

Regleringen i 3 kap. 9 § konkurslagen är skriven med tanke på den allmänna processen. I stort sett bör samma principer kunna tillämpas avseende skatteprocessen som vad avser processer i allmän domstol. En skillnad föreligger dock beträffande den intresseavvägning som på den allmänna sidan görs beträffande rättegångskostnaderna eftersom konkursgäldenären eller det upplösta bolagets processande mot skattemyndigheten är en kostnad som bolaget självt får bära²¹. I regel avser processen i förvaltningsdomstolen

¹⁹ Lindskog a.a. s. 334.

²⁰ Jfr 1982 s. 820 I och II, NJA 1987 s. 552, NJA 1988 s. 374 och 1993 s. 723.

²¹ Även om möjlighet finns i vissa fall till ersättning enligt lag (1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m.m.

storleken på statens skattefordran varför 3 kap. 9 § andra stycket konkurslagen torde bli tillämplig. Konkursboet äger således träda in vid sidan av gäldenärsbolaget men inte överta bolagets talan.

Skattefordringar får ställning av konkursfordringar enligt 5 kap. 1 § konkurslagen om de uppkommit före konkursbeslutet. Det anses att fordran på slutlig skatt avseende direkta skatter uppkommer, som huvudregel, i och med beskattningsårets utgång. Vad avser mervärdesskatten uppkommer fordran normalt vid tiden för leverans av vara eller tillhandahållande av tjänst såvida inte betalning erlagts i förskott.

Även i skatteprocessen skulle det kunna finnas anledning att skilja på processer om konkursboets omfattning och processer som gäller fordran mot gäldenärsbolaget. För det fall frågan i målet avser huruvida en skattefordran ingår i konkursboet eller inte, exempelvis om frågan i målet gäller tiden för skattefordrans uppkomst, torde reglerna i 3 kap. 9 § första stycket kunna tillämpas. Vid ett sådant förhållande skulle i så fall gälla att om konkursboet inte övertar gäldenärens talan kommer skattefordran inte att ingå i konkursboet.

Regeringsrättens avgörande RÅ 84 1:87 avsåg huruvida verkställande direktör i upplöst bolag ägde ansöka om återställande av försutten tid för besvär över ett beslut avseende bolagets mervärdesskatt. Regeringsrätten fann att några omständigheter som talade för att huvudregeln att upplösta aktiebolag saknade talerätt inte förelåg. Inte heller kunde den verkställande direktören själv tillerkännas talerätt. Lehrberg anser att det är anmärkningsvärt att Regeringsrätten i detta mål drog så långtgående slutsatser av aktiebolags upplösning att den inte ens tillät bolaget att överklaga påförande av mervärdesskatt, skatte-tillägg och förseningsavgift.²² Lindskog kommenterar målet med att bedömningen borde ha blivit annorlunda om konkursförvaltaren fört talan och att Lehrberg inte uppmärksammat att tillgången/fordran på mervärdesskatt torde ha ingått i konkursboet²³. Här kan anmärkas att förvisso kunde troligen fordran på mervärdesskatt göras gällande i konkursboet men gäldenärsbolaget hade under konkursen enligt 3 kap. 9 § andra stycket konkurslagen kunnat vara part och konkursboet hade haft möjlighet att inträda vid sidan av gäldenären i processen. Således blir slutsatsen, med beaktande av NJA 1998 s. 608, där Högsta domstolen uttalade de skäl som talade för att partshabilitet skulle föreligga för upplöst bolag även fick anses göra sig gällande avseende extraordinära rättsmedel, att något hinder för användande av återställande av försutten tid inte kan ha förelagat i sig i RÅ 84 1:87.

Helt i linje med 3 kap. 9 § andra stycket konkurslagen fann Regeringsrätten i RÅ 1996 ref. 7 att konkursförvaltaren inte hade en exklusiv talerätt beträffande ett eftertaxeringsbeslut avseende taxeringsår innan konkursens utbrott. Bolaget försattes i konkurs den 10 mars 1992. I ansökan den 7 december 1993 yrkade skattemyndigheten att bolaget skulle eftertaxeras för år innan konkursbeslutet. Det i konkurs försatta bolaget tillerkändes talerätt.

Konkursförvaltare har ansetts ha rätt att överklaga gäldenärens inkomsttaxering. I fallet RÅ 79 1:79 anförde konkursboet besvär angående konkursgäldenärens inkomsttaxering och yrkade att konkursgäldenären inte skulle beskattas för det återförda beloppet. Regeringsrätten fann inledningsvis att konkursgäldenärens inkomsttaxering angick konkursboet på sådant sätt att konkursförvaltaren ägde talerätt. Konkursgäldenären hade gjort en fondavsättning som skulle återföras till beskattning aktuellt taxeringsår, och såsom säkerhet för garantiförbindelse överlämnat pant till bank. Panten kunde komma att tas i anspråk för att gottgöra banken och därigenom inte tillföras konkursboet. I fallet RÅ 81 1:20 uttalade Regeringsrätten att konkursförvaltaren ägde behörighet att föra konkursboets talan då utgången i taxeringsfrågan kunde få betydelse för utdelningen i konkursen och därmed angick konkursboet på sådant sätt att talerätt fick anses föreligga.

²² Lehrberg a.a. s. 169.

²³ Lindskog a.a. s. 334 samt not.

Bedömningarna i dessa mål förefaller snarast vila på de grundprinciper som gäller för förvaltningsbesluts överklagbarhet och vem som är besvärberättigad. Gäldenärens inkomsttaxeringar sägs angå konkursboet på sådant sätt att boet har besvär rätt. Avgörandena utesluter inte på något sätt en analog tillämpning av 3 kap. 9 § andra stycket konkurslagen.

I målet RÅ 1996 not. 192 hade ett aktiebolag upplösts genom konkurs i samband med att målet handlades i kammarrätten. Redan under processens gång hade konkursförvaltaren uttalat att han inte avsåg att inträda i processen. Den skattefordran varom fråga var i målet avsåg redovisningsperioder som gått till ända före konkursbeslutet. Den skatt som kunde komma att återbetalas till bolaget kunde komma att medföra ny utdelning i konkursen enligt 10 kap. 5 § konkurslagen (efterutdelning). Gäldenärsbolaget tillerkändes partshabilitet. Regeringsrätten talar om *inträde* i processen enligt andra stycket. Att konkursboet inte inträder enligt 3 kap. 9 § andra stycket konkurslagen innebär inte att boet avstår från de skattemedel som eventuellt kan komma att återbetalas. Regeringsrätten uttalar vidare att den avsåg redovisningsperiod som gått till ända före konkursbeslutet och således omfattades av konkursen och även av möjligheten till efterutdelning.

I RÅ 2000 ref. 41 tillerkändes ett upplöst bolag partshabilitet med beaktande av företrädaransvar. Bolaget, som upplöstes under pågående skatteprocess, ansågs med hänsyn till den betydelse utgången i processen kunde antas ha för de tidigare styrelseledamöterna i bolaget äga rättskapacitet. De tidigare styrelseledamöterna i bolaget hade stämts in till tingsrätten angående företrädaransvar beträffande mervärdesskatt. Frågan i tingsrätten var vilande i avvaktan på lagakraftvunnet beslut i skattefrågan. Regeringsrätten uttalade bl.a. följande. Frågan om en allmän domstol i mål om ställföreträdaransvar kan göra en materiell prövning av ett lagakraftvunnet beskattningsbeslut synes inte ha blivit föremål för något vägledande avgörande. Det framstår som ovisst om ställföreträdarna har möjlighet att få skattefrågan prövad i den pågående processen i tingsrätten. Den ovisshet som föreligger innebär att ställföreträdarna får anses ha ett betydande intresse för egen del av att få skattefrågan överprövad i förvaltningsdomstol. Även rättssäkerhetsskäl talar för att en sådan prövning skall kunna ske.

Slutligen skall bara kort nämnas fallet RÅ 1999 ref. 34 där ett aktiebolag upplöstes under pågående taxeringsprocess genom frivillig *likvidation* varvid tillgångarna utskiftades till aktieägarna. Trots att bolaget sålunda upplöstes ansågs det ha fortsatt partshabilitet i taxeringsprocessen. Beträffande likvidation finns dock ett uttryckligt stadgande att om ytterligare tillgångar yppas skall likvidationen fortsättas 13 kap. 16 § aktiebolagslagen. När likvidationen fortsätter har det upplösta bolaget partshabilitet i den omfattning som behövs för att iverkliga det ifrågakörande rättsförhållandet.

Sammanfattning

Efter att beslut om konkurs meddelats består det tidigare aktiebolaget av två rättssubjekt, ett gäldenärsbolag och ett konkursbo. I konkursboet ingår all utmättningsbar egendom som bolaget ägde när konkursbeslutet meddelades och som tillfaller gäldenärsbolaget under konkursen. Skattefordringar anses uppkomma i och med beskattningsårets utgång eller redovisningsperiodens slut och har dessa perioder gått till ända innan beslutet om konkurs meddelats kan fordringarna göras gällande i konkursen.

För det fall talan förs mot gäldenärsbolaget om fordran på skatt som är av beskaffenhet att kunna göras gällande i konkursboet, äger boet inträda i processen enligt 3 kap. 9 § andra stycket konkurslagen. Gäldenärsbolaget äger rättskapacitet och kan fortsätta pågående process. För det fall konkursen avslutas utan överskott under processen torde det då upplösta bolaget äga tillfällig rättskapacitet i enlighet med RÅ 1996 ref. 7 och RÅ 1996 not. 192. Detta kan dock inte anses medföra att ett gäldenärsbolag utan starka skäl kan väcka talan först sedan det är upplöst. Dock kan det inte uteslutas att sådana situationer

kan uppkomma där ett upplöst bolag skulle kunna erhålla tillfällig rättskapacitet i syfte att kunna väcka talan. Det skulle kunna gälla utnyttjandet av särskilda rättsmedel eller om företrädaransvar aktualiseras, jfr RÅ 2000 ref. 41 där bolaget visserligen upplöstes under pågående process men där skäl kan anföras för att ett upplöst bolag skulle kunna tillerkännas partshabilitet i syfte att överklaga skattemyndighetens beslut.

Gunilla Thorslund är verksam som skattejurist hos Ernst & Young, Corporate Tax.